

Drogues: Catalunya

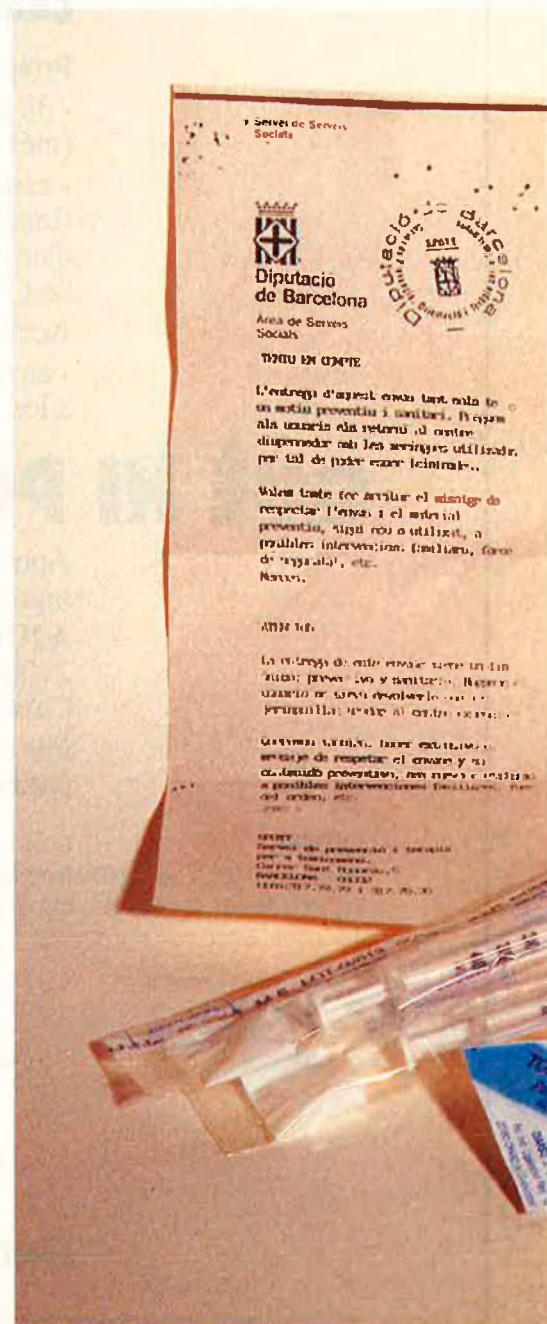
Algunes barreres mentals han començat a caure en la lluita contra la droga. Empeços pels especialistes, els cinc partits polítics representats al Parlament de Catalunya -CiU, PSC, ERC, IC i PP- han firmat un document que estableix les bases per a una nova política consensuada en drogodependències. Com tot producte d'un consens, el text conté algunes ambigüitats i omissions (com per exemple la qüestió de la legalització), però el simple compliment de les propostes plantejades significaria importants reformes legislatives, i també la superació d'alguns dels prejudicis socials que durant els últims anys han dificultat enormement el treball dels professionals, i han portat la lluita diària contra la droga a un carreró sense sortida.

Els acords es van presentar fa dues setmanes al Col·legi de Periodistes de Catalunya. L'absència de Miquel Roca, per problemes d'agenda, va evitar el que hagués estat una foto històrica: els cinc secretaris generals de les forces polítiques parlamentàries catalanes, junts a la mateixa taula no per discutir sinó per explicar que estan d'acord. Obiols, Colom, Ribó i Vidal-Quadras hi eren. A Roca el va substituir Rafael Hinojosa, responsable d'afers socials de CDC. L'impacte simbòlic, però, ja estava aconseguit. Premsa, ràdio i televisió eren allà per transmetre-ho. I els professionals que havien impulsat el document, asseguts a les primeres files de la sala d'actes, ja podien respirar tranquils. Era el punt i final d'un treball constant i pacient, iniciat mesos enrere.

Sopars productius. L'ànima impulsora d'aquest acord sense precedents és un grup de sis persones que treballen des de fa molts anys en l'àmbit de les drogodependències: Joan Colom, metge i director de l'Organ Tècnic de Drogodependències de la Generalitat de Catalunya; Judit Ibàñez, delegada de sanitat i serveis socials de l'Ajuntament de Cornellà de Llobregat; Jordi Royo, psicòleg i cap de la secció de drogodependències de la Diputació de Barcelona; Francesc Ruiz, també psicòleg i responsable de serveis de prevenció de la Mancomunitat Font-santa; Joan Sans, metge i director de la comunitat terapèutica Ícar de Vilafranca del Penedès; i la diputada socialista al Parlament de Catalunya, Maite Utgés. És el *lobby* perfecte: un grup interdisciplinari, amb presència en els diversos nivells d'administració, políticament plural i avalat per una trajectòria professional contrastada.

Deixar de tractar el toxicòman com un criminal i considerar-lo un malalt. Aquest és el fil conductor de la nova política sobre les drogodependències acordada per tots els partits polítics del Principat, i que vol ser un mirall per a tot l'estat espanyol.

La comissió va convocar una sèrie de cinc sopars per debatre qüestions sectorials al voltant del problema de la droga. L'últim d'aquests sopars va comptar amb la presència dels cinc màxims responsables de les forces polítiques del Principat. El debat va ser molt viu, i els mateixos polítics van proposar continuar la discussió en una segona trobada, també privada. La idea d'elaborar una taula d'acords sorgeix d'aquest segon sopar. Les comissions de tècnics, amb representants enviats per cada partit, es posen a

Proposa una sortida

treballar fins que s'arriba a una proposta de document. L'acord pren la seva forma final en un últim sopar al restaurant Gularis de Barcelona, el dia 17 de novembre. És el dia de la xiulada a Aznar a la Universitat de Lleida. Vidal-Quadras es troba a la capital del Segrià acompanyant el líder del PP i no pot acudir al Gularis. L'hi representa el diputat Julio Ariza. Roca, que tampoc no hi pot acudir, hi envia Hinojosa. Tots dos tenen poders per arribar a acords. Obiols, Colom i Ribó sí que hi són. El centre de grave-

tat de la reunió es desplaça clarament cap a l'esquerra. El contingut del document final ho notarà.

El text final està dividit en tres grans apartats: model de prevenció, programes de reducció de danys, i codi penal i model penitenciari. Els impulsors del document parteixen de la base que el fenomen de les drogues és extraordinàriament dinàmic i està subjecte a canvis continus. "No té res a veure la població drogodependent de principis dels vuitanta amb la de principis dels 90. Avui els toxicòmans són un grup més

CARME PUERTOLAS

envellit, més marginalitzat, i que en la majoria dels casos té molt més que un problema d'addicció, ja que acumula greus problemes de salut, psicològics i legals", apunten des de la comissió. L'aparició de la sida ho ha complicat tot: avui el 62% dels toxicòmans al Principat són també portadors del virus de la sida. El fil conductor de totes les propostes és la consideració del drogodependent com un malalt, i no com un criminal. I algunes d'elles representen autèntics torpedes a la línia de flotació de les polítiques vigents a l'estat espanyol en matèria de drogodependències.

Publicitat conflictiva. Dins del primer apartat —model de prevenció—, el primer acord fa referència a la necessitat de renunciar a les campanyes publicitàries contra la droga "universals i inespecífiques", en referència als missatges publicitaris genèrics (per exemple, "Drogues no") adreçats al públic general a través dels mitjans. En la base d'aquest acord hi ha la convicció que aquest tipus de campanyes representen una despesa extraordinària de diners i que no hi ha forma d'avaluar els resultats concrets que s'obtenen. Els especialistes aposten per campanyes sectorials per a col·lectius concrets (mestres, pares, alumnes...) preparades metodològicament i que facin possible una verificació posterior dels resultats.

Pancartes contra la implantació del centre de rehabilitació de drogodependents de Jurat Blanquer, a València. Tots els partits del Principat s'han compromès a no donar cap suport a aquest tipus de "moviments reactius".

El segon acord de prevenció no hauria estat necessari si en aquest país no convivissin de forma irracional diversos nivells d'administració que se superposen i que dupliquen sovint les seves funcions, també en la lluita contra la droga. En aquesta matèria a Catalunya hi actuen el Govern espanyol a través dels governs civils, la Generalitat, les diputacions... cadascú amb el seu pressupost, els seus responsables polítics i les seves prioritats. El document demana plans específics de coordinació entre les administracions.

El tercer punt és un triomf per a la gent que des de fa anys es dedica a la creació i promoció de centres d'assistència i granges de rehabilitació per a toxicòmans, lluitant la majoria de vegades contra la incomprensió i l'oposició, a voltes violenta, dels veïns de les poblacions on es construeixen aquests centres. L'acord diu així: "cap força política ha de donar suport a moviments socials de caràcter reactiu a l'entorn de les drogodependències". L'experiència demostra que quan un ajuntament dóna permís per a la instal·lació d'un centre de rehabilitació, els partits de l'oposició, independentment de la seva ideologia progressista o conservadora, utilitzen amb interessos electorals les protestes dels veïns. Després d'aquest acord, sempre que aparegui un conflicte d'aquest tipus en un municipi els professionals podran exigir als líders dels partits que cridin a l'ordre els seus militants.

El text no s'oblida tampoc de les associacions a l'estil d'El Patriarca. Concretament, diu que "les organitzacions de drogodependents rehabilitats només poden realitzar tasques d'intervenció en el marc de programes terapèutics dirigits per professionals i després d'haver assolit satisfactoriament un procés de formació que els capaciti". L'acord deslegitima els mètodes d'aquestes entitats, acusades de sectàries, ja que és molt difícil sortir-ne i utilitzen missatges semi-religiosos per enganxar el malalt en l'organitza-

ció. Però aquest punt no va únicament en contra d'El Patriarca i altres entitats similars; els membres de la comissió desconfien també d'una associació com Projecte Home, nascuda a Itàlia amb cobertura vaticana i que actualment gaudeix de gran predicació entre els poders públics espanyols. Projecte Home, per exemple, organitza conjuntament amb la Fundación Contra la Droga, entitat presidida per la reina Sofia, partits de futbol contra la droga amb finalitat re- captatòria. Els partits es retransmeten per televisió i compten amb el suport de tot tipus d'institucions i persones de la vida pública. Els professionals, però, encara estan esperant que "Projecte Home" ofereixi resultats verificats i científicament homologables demostrant el suposat èxit dels seus sistemes.

Un dels punts que va provocar més controvèrsia en el sopar del 17 de novembre al Gularis fou el que fa referència a la publicitat d'alcohol i tabac. L'incompliment sistemàtic i escandalós de les normatives sobre la publicitat d'aquests productes és un dels exemples més clars de la nul·la voluntat demostrada per les administracions públiques fins ara per afrontar la realitat de les drogues legals. La proposta inicial dels tècnics redactors del document fou instar a no acceptar cap publicitat d'aquest tipus, reformant a la vegada els articles corresponents de les actuals ordres i lleis vigents en la matèria. El filtre dels responsables polítics va suavitzar la redacció: "(s'acorda que) es tendeixi a no acceptar cap publicitat destinada a estimular l'ús -i indirectament l'abús- de cap tipus de drogues. En aquest sentit cal tendir a una major restricció de la publicitat referida a alcohol i tabac". En el sopar es van sentir apel·lacions a la supervivència de la indústria del cava i del vi de Catalunya, i es posà de manifest que aquest és un dels murs que la classe política encara no està disposada a enderrocar.

Heroïna terapèutica. Una de les propostes més agosarades de la Taula d'Acords és la de modificar la llei de 19 de gener de 1990 per tal de poder incloure la possibilitat de dispensar heroïna a determinats pacients que no tenen èxit ni amb els programes lliures de drogues ni amb els de dispensació de metadona. L'heroïna és un fàrmac il·legal a l'estat espanyol, però no a països com Suïssa, Holanda o Anglaterra.

En aquest apartat (programes de reducció de danys), el document parteix de la premissa que cal continuar amb l'oferta dels programes lliures de drogues (abstinència total) per a tots aquells drogodependents que ho vulguin i se'n sentin capaços. Atès que hi ha un percentatge important de pacients que no assolixen l'abstinència mitjançant aquests programes, i donat que molts d'aquests pacients afegeixen a la seva addició complicacions de salut (quasi tots són portadors del virus de la sida), psicològiques

i legals, el document proposa potenciar els programes de tractament "amb substàncies agonistes i antagonistes als opiacis". La més coneguda de les agonistes és la metadona. Amb el tractament amb metadona, molts drogodependents que no aconsegueixen deixar la droga poden, si més no, substituir l'heroïna per una altra substància receptada per un professional i consumida en condicions sanitàries que impedeixen el contagi de malalties.

Els professionals han detectat, però, que aproximadament un 30% dels toxicòmans que se segueixen el tractament amb metadona no s'estabilitzen, i reclamen tenir la possibilitat legal de receptar, en determinats casos, heroïna. En els països en què existeix aquesta possibilitat, el nombre de drogodependents infectats pel virus de la sida és espectacularment menor al de Catalunya: a Amsterdam, on fa vint anys que funcionen programes d'aquest tipus, només el 16% dels toxicòmans n'és portador. Al Principat, com ja s'ha dit, n'és el 62%.

El document també reclama que aquests tractaments —metadona i, circumstancialment, heroïna— es puguin fer amb infraestructura estable i itinerant. I afegeix una frase molt important i que ha passat desapercebuda, quan diu que s'estudii "la forma de fer arribar aquests programes a la presó". Una frase que, en boca de partits polítics amb responsabilitat de govern, significa el primer reconeixement explícit d'una realitat fins ara negada hipòcritament o dissimulada per activa i per passiva: a les presons es trafica i es consumeix amb droga, i a més en unes condicions infrasanitàries (Cal fer notar que en la redacció del document han intervingut el director general de serveis penitenciaris de la Generalitat de Catalunya, Ignasi Garcia Clavel, i el seu subdirector, Amand Calderó).

El tabú de la legalització. El contingut del document és especialment sorprenent en l'últim apartat, referit a modificacions del codi penal i del model penitenciari. Sorprenent no tant pel contingut de les propostes, que no arriben a plantejar explícitament la legalització de les drogues actualment il·legals, sinó pel fet que representen una marxa enrere significativa per part d'alguns partits, tot i que el redactat final és molt més moderat que l'esborrany presentat als líders polítics el 17 de novembre.

L'apartat s'inicia amb una consideració general: "cal racionalitzar i proporcionalitzar les penes dels delictes de tràfic de drogues". En aquest sentit, els partits acorden estudiar la possible inconstitucionalitat dels continguts que figuren a l'article 78 del projecte de codi penal. Aquest article equipara els delictes contra la salut pública (i per tant, qualsevol mena de tràfic de drogues) amb els de terrorisme, tortures, agressions sexuals, segrest i sedició, de forma que un petit traficant-drogodependent no es

podrà beneficiar de reduccions de condemna ni de llibertats condicionals. Aquest article, segons el document, podria anar en contra del principi que la finalitat de les penes de presó és la resocialització de l'individu.

On es fa especialment evident la marxa enrere de socialistes i convergents és en l'acord que insta a estudiar la supressió d'un article de la llei Corcuera, aprovada per aquests dos partits en el Congrés de diputats. Concretament és l'article 25, que preveu la possibilitat d'imposar una sanció administrativa a les persones que consumeixen drogues il·legals al carrer, inclosos el haixix i la marihuana. Suprimir aquest article seria tant com legalitzar plenament el consum d'aquestes substàncies, molt estès entre la població jove.

El que no ha estat possible en aquest document ha estat la legalització de totes les activitats relacionades amb el haixix, inclòs el tràfic, com pretenien els membres de la comissió. En la reunió del restaurant Gularis, ERC i IC van defensar aquesta legalització mentre que CiU i PP s'hi van oposar. El PSC es va mantenir en silenci.

Finalment, una altra de les novetats significatives del document és el reconeixement de la necessitat d'estudiar la introducció de la *probation* en l'ordenament jurídic estatal, especialment per als casos de delictes comesos per persones drogodependents. La *probation* és una figura legal existent als països anglosaxons que consisteix en una mena de llibertat vigilada, alternativa a la presó, per a aquells condemnats per primer cop o que es considera que són fàcilment reinseribles en la societat. Si tornen a delinquir, ingressen a presó.

El document, històric tant pels continguts com pels signants, ja és una realitat. Ara cal veure si els partits compliran els seus compromisos. El debat sobre el codi penal serà un bon moment per comprovar-ho.

Eduard Voltas

Cultiu de haixix al Rif marroquí. La legalització del tràfic d'aquesta droga ha estat una de les víctimes del consens entre els partits. L'esborrany ho preveia, però el document final no ho inclou.